

Primavera 2014

L'impacte de la crisi econòmica en les trajectòries laborals de la joventut ¹

Oriol Barranco

Sociòleg

Investigador postdoctoral al departament de Sociologia de la UAB

Mireia Bolíbar

Sociòloga

Professora ajudant al departament de Sociologia de la UAB

Joan Miquel Verd

Sociòleg

Professor titular al departament de Sociologia a la UAB

Laia Castelló

Sociòloga

Doctora per la UAB i investigadora

L'Enquesta de la Joventut de Catalunya de 2012 (EJC12) permet treballar amb un ampli i ric ventall de dades sobre l'activitat laboral de la joventut catalana. D'una banda, l'enquesta recull dades per identificar la situació laboral i les característiques de l'ocupació de la joventut en el moment de l'enquesta^[1] i, de l'altra, recull dades sobre les trajectòries laborals, des d'una perspectiva longitudinal i mitjançant preguntes retrospectives en el qüestionari. A més, moltes dades poden ser comparades amb les obtingudes a l'Enquesta de la Joventut de Catalunya de 2007, la qual cosa permet fer visibles alguns canvis importants succeïts durant els darrers cinc anys i que són imputables a l'impacte de la crisi econòmica. Així, l'explotació estadística que hem dut a terme permet una lectura interessant de les dades en clau d'"efecte període", de manera que es mostra de quina forma el moment de crisi econòmica i de l'ocupació que estem vivint està afectant a la quantitat i la qualitat de la feina de les persones d'entre 16 i 34 anys.

En aquest sentit, primerament, les dades de l'EJC12 confirmen les tendències generals que també mostren les dades de l'Enquesta de Població Activa amb relació a l'evolució seguida pel mercat laboral juvenil durant els anys de crisi econòmica. Es confirma, doncs, que la crisi està provocant un empitjorament general de la situació de la població jove en el mercat de treball com a conseqüència d'un aprofundiment i acceleració de tendències preexistents, fonamentalment pel que fa a l'alt pes de la precarietat laboral i l'atur estructural. Com és ben sabut, durant les tres dècades prèvies al començament de l'actual crisi econòmica, els mercats laborals català i espanyol s'havien caracteritzat per elevades taxes d'atur i per una alta proporció d'ocupacions precàries, en les quals la inestabilitat és una de les seves dimensions centrals.

Ambdues situacions, atur i precarietat, es concentraven més intensament en les persones joves, dones, immigrants i treballadors/es poc qualificats/es. La crisi, seguint les tendències prèvies, ha provocat l'increment del percentatge de joves [2] aturats i inactius, alhora que es mantenen les taxes d'ocupació temporal elevades. És a dir, es continua avançant i aprofundint en la situació d'un mercat laboral en què l'ocupació estable i amb garanties socials, que era la "norma" fa unes tres dècades, va perdent pes en favor de noves formes d'ocupació inestables. Aquest alt grau de precarietat (baixos salaris, jornades atípiques, escassa formació i poques possibilitats de promoció, etc.) conviu alhora amb altes taxes d'atur. Són situacions, a més, que segueixen afectant de forma especialment aguda als col·lectius més vulnerables que s'acaben d'esmentar.

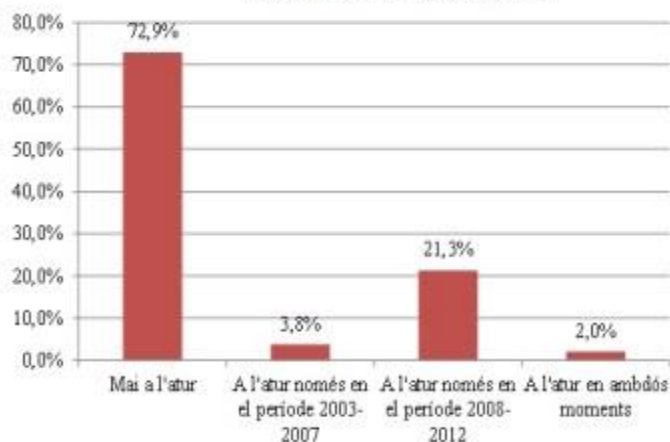
En segon lloc, la mirada retrospectiva sobre les trajectòries laborals de la joventut mostra que les trajectòries dels joves inserits al mercat de treball en el període 2008-2012 (per tant, els joves de menys edat i amb menys antiguitat en el mercat de treball) han estat més marcades per l'atur que les d'aquells que es van inserir abans de l'inici de la crisi. Per controlar l'efecte de la menor edat i antiguitat en el mercat de treball de les cohorts més joves i captar millor l'efecte del període de crisi, hem pres com a referència els joves inserits abans del 2003, i que per tant en el moment de ser enquestats estaven en les franges d'edat superiors (25-29 i 30-34), i hem comparat els percentatges dels que havien estat alguna vegada a l'atur en els períodes de 2003-2007 i de 2008-2012. Aquesta anàlisi ha posat en relleu que no és tant al principi de la trajectòria laboral que els joves pateixen més les situacions d'atur, sinó quan es fan presents els efectes de la crisi econòmica. Destaca, a més, que aquest increment es produeix en totes les franges d'edat. Així, es posa de manifest que el període de crisi ha incrementat el pes de l'experiència de l'atur en les trajectòries de tots els joves catalans, fins i tot entre aquells amb certa experiència i recorregut en el mercat de treball.

El creuament bivariat de les dades precedents amb variables sociodemogràfiques mostra que l'increment de l'atur durant el període de crisi econòmica ha estat més accentuat per als joves amb un nivell d'estudis inferior. Les dades de l'EJC12, a més, també tenen informació molt rica sobre l'origen social dels joves. En aquest aspecte, s'observa que les trajectòries dels fills de directors i gerents o de tècnics, i professionals, científics i intel·lectuals s'han vist menys afectades per l'atur, tant durant com després del començament de la crisi.

Contràriament, els joves amb pares amb ocupacions elementals que exigeixen qualificacions baixes són els que han sofert més l'atur, tant abans com una vegada començada la crisi. En canvi, els joves amb pares amb professions

Gràfic 1. Joves (16 a 34 anys) desocupats en el període previ i durant la crisi

*Només joves inserits abans de 2003.

Font: Elaboració pròpia.

Enquesta de la Joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

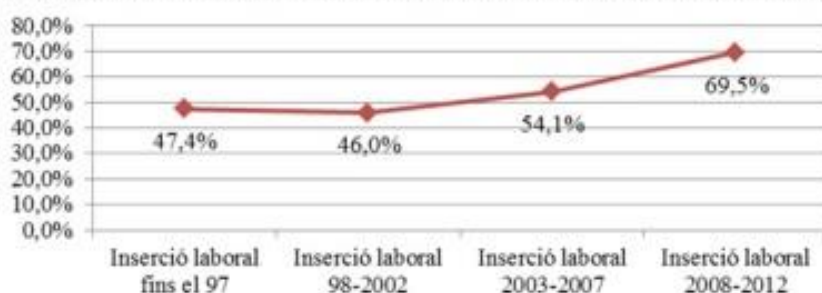

que requereixen qualificacions mitjanes (treballadors/es especialitzats i empleats d'oficines) han estat els més sensibles a la crisi, essent els qui han experimentat un major increment de l'atur en el període 2008-2012.

D'altra banda, les dades de l'EJC12 també ens han permès analitzar i obtenir resultats sobre l'efecte que la crisi està tenint en el pes de l'estabilitat i la inestabilitat contractual en les trajectòries laborals dels joves catalans. Per a veure-ho, s'ha comparat la proporció de trajectòria inestable dels joves respecte al total de temps en què han estat assalariats (com a activitat principal) en funció dels períodes en que s'ha produït la inserció professional: el 2008-2012, 2003-2007, 1998-2002, i abans de 1997. Aquesta comparació posa de manifest que la proporció d'inestabilitat en la trajectòria dels joves augmenta de forma constant a mesura que la inserció es produeix més recentment (veure gràfic 2). Malgrat que les dades estan influïdes per la menor antiguitat dels joves inserits més recentment, apunten que o bé les possibilitats d'estabilització augmenten a mesura que avança la trajectòria professional o bé que la crisi econòmica ha rebaixat les possibilitats d'estabilització dels joves incorporats durant el període de crisi.

Gràfic 2. Proporció de trajectòria en la què la joventut ocupada (16 a 34 anys) ha estat en situacions d'inestabilitat segons el seu període d'inserció.

Font: Elaboració pròpia. Enquesta de la Joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut)

De forma semblant a l'afectació de l'atur, observem que la inestabilitat és més present entre els més joves (de 16 a 24 anys), i que afecta de forma destacada a la població immigrada i als qui tenen estudis obligatoris o inferiors, però que no va lligada de forma tan clara al tipus d'ocupació dels pares. De tota manera, però, la generalització de la inestabilitat en totes les trajectòries laborals dels joves, posa de manifest l'important pes que tenen les ocupacions inestables en el mercat laboral català els darrers 15 anys.

Finalment, una anàlisi integrada de la presència de les diferents situacions contractuals i d'activitat al llarg de la trajectòria laboral ha posat en relleu que les trajectòries més lineals i contínues van perdent presència progressivament, passant de ser la del 64% dels joves que es van inserir a l'activitat abans del 1998 a la del 25,5% al 2012. Aquestes trajectòries lineals, que són les que tenen un menor pes de la temporalitat (un 31'2% del temps de la trajectòria) i les menys afectades per l'atur, varen ser les majoritàries entre aquells individus que s'inserien en el mercat de treball en la segona meitat dels anys 2000. En canvi, entre la població jove que s'insereix a partir del 2010, les trajectòries amb una alta presència de l'atur (87% del temps de la trajectòria), de la inestabilitat (99% del temps de la trajectòria) o marcades pel retorn a la

inactivitat, van guanyant presència, fins al punt que es converteixen en els tipus majoritaris. En definitiva, les dades indiquen que la situació laboral dels joves ve marcada per una combinació dels factors estructurals i de l'“efecte període” dels anys de crisi econòmica, i mostren la sensibilitat de les trajectòries laborals dels joves a la conjuntura econòmica en la qual es desenvolupen.

Al capítol 5 de l'informe de l'EJC12[3] dedicat a l'anàlisi de la situació de la joventut catalana amb relació al mercat de treball es poden veure de forma més detallada les dades i la informació presentades en aquest article, així com moltes altres anàlisis i dades que no hi són incloses.

[1] La recollida de les dades es dugué a terme d'abril a juliol de 2012.

[2] Fem servir la forma “joves” per referir-nos indistintament als homes i dones d'entre 16 i 34 anys.

[3] Castelló, L.; Bolívar, M.; Barranco, O.; Verd, J.M. (2013): “Treball. Condicions en el mercat de treball i trajectòries laborals de la joventut catalana”, a P. Serracant (coord.). *Enquesta a la joventut de Catalunya 2012. Volum 1. Transicions juvenils i condicions materials d'existència*. Barcelona, Departament de Benestar Social i Família. Col·lecció Estudis, n. 34. Pp 117-224.

